

СЛОВОВІР

В «УКРАЇНСЬКІЙ ГРАМАТИЦІ» ЄВГЕНА ТИМЧЕНКА

У статті проаналізовано підрозділ «Словотворення» з «Української граматики» Євгена Тимченка; звернено увагу також на лінгвістичну термінологію, використану автором при описі словотвірної підсистеми української мови.

Ключові слова: словотвір, Євген Тимченко, «Українська граMATика», лінгвістична термінологія.

Необхідність виділення словотвору як окремого розділу мовознавчої науки вперше в україністиці обґрунтував у своїх численних студіях професор Іван Іванович Ковалик ще в 50-х роках ХХ ст. А вже в 70-х роках дериватологія остаточно виокремилася як самостійна галузь лінгвістичних знань з чітко визначеним спеціальним предметом дослідження, власною проблематикою, що у всій своїй сукупності не включалася до складу якоїсь іншої галузі науки, із виробленою й узвичаєною в науковій практиці системою наукових понять і термінів та перспективними методами наукового дослідження, зумовленими об'єктом вивчення і перевіреними на практиці [7, 5]. З того часу дериватологія пережила різні періоди у своєму розвитку – від піку наукового зацікавлення до своєрідного затишшя. На сучасному етапі словотвір, як зазначає В.Грещук, у загальній парадигмі наукових знань утверджується як об'єкт інтердисциплінарного дослідження, результати вивчення якого однаковою мірою важливі як для власне лінгвістики, так і для суміжних з нею наукових галузей знань, пов'язаних з людиною – психології, логіки, гносеології, культурології, герменевтики [1, 28]. А своїми коренями дериватологія сягає початку ХХ ст., коли автори українських граматик та праць, у яких розглядалися різні аспекти нашої мови, більшою чи меншою мірою висвітлювали коло питань, що стосуються словотвору [див., напр., 5; 6; 8].

Пропонована стаття є однією з низки розвідок, у тому числі й наших [2; 3; 4], присвячених аналізу проблем словотвору на сторінках граматик та інших праць, виданих на початку ХХ ст., коли активно здійснювався процес нормування української мови. Метою її є характеристика інтерпретації словотворення відомим українським мовознавцем Євгеном Тимченком у праці «Українська граMATика» (1907). Досягнення вказаної мети передбачає розв'язання таких завдань: з'ясувати місце словотвору в системі мовознавчих розділів, які висвітлюються на сторінках аналізованої «Граматики»; навести описані автором конститутивні семантичні компоненти у структурі похідних, охарактеризувати лінгвістичну термінологію в галузі дериватології, виявити її спільні й відмінні риси зі сучасною. Оскільки «Українська граMATика»

Є.Тимченка, наскільки нам відомо, не перевидавалася в наш час, а отже, не є загальнодоступною, то матеріали статті можуть залучатися для вивчення дериватології у вузівському курсі сучасної української літературної мови, а також будуть корисними для студентів-філологів при опануванні дисциплін спеціалізації, присвячених словотворенню.

У розділі «Предмет граматики і її поділ» [9, 1] Є.Тимченко зазначає, що однією з «частей» граматики як науки про форми мови є морфологія (наука про форми слова), що поділяється на словотворення і словозміну. Таким чином, підрозділ «Словотворення» [9, 37-95] є частиною розділу «Морфологія». Хоча й у підрозділі «Словозміна» також розглядаються деякі питання, що стосуються власне словотвору (напр., «Творення прислівків від форм речівникових» [9, 116-117], «Прислівки від займенників» [9, 122], «Відчасівникові словотвори» [9,162]).

Починається підрозділ «Словотворення» зі з'ясування, що таке морфологічні частини слова. Такими лінгвіст вважає корінь, суфікс і префікс. «Як суфікс, так і префікс, – зазначає далі дослідник, – прилучаючись до кореня, надають йому певних відтінків значіння і творять таким чином нові слова, споріднені з собою спільним коренем.

Суфікси служать до утворення слів як від коренів, так і від пнів часівникових або йменних» [9, 37].

У вступних параграфах Є.Тимченко звертає також увагу на те, що «ниньки багато суфіксів утратило свою словотворчу силу, цеб-то ми вже не можемо сказати, якого власне відтінку надає кореневі суфікс», оскільки він «так злився з коренем, що ми вже не чуємо в слові двох осередків: основного значення і відтінку» [9, 37]. До таких, на думку автора, належать *в* (*ліг-в-о, сяй-в-о*), *х* (*ду-х, смі-х*), *д* (*чу-д-о, прав-д-а*), *т* (*ть*) (*лі-т-о, пам'ят-ть*), *тер* (*ві-тер*), *м* (*ди-м, біль-м-о*), *н* (*вік-н-о, ста-н*), *ль* (*гус-л-і, літорос-ль*), *знь, снь* (*пі-сн-я, при-я-знь*).

Мовознавець наголошує на такій властивості суфіксів і префіксів, як повторюваність, серійність: «Суфікс відокремлює ся в наші свідомости: 1-ше, коли звуковий комплекс, до якого він прилучає ся, є в мові і без того суфікса і без того відтінку в значінні, що йому надає той суфікс...; 2-ге, коли він буває в цілім ряді слів, надаючи їм завжди того самого відтінку значіння: *дідище, бабище, ножище*, коли ж цього нема, то суфікс не може відокремитись і чує ся, як щось неподільного з первісним кореневим комплексом» [9, 38]; «Префікси тоді тільки відокремлюють ся в наші свідомости, коли стрівають ся в різних сполученнях з більш-менш визначеним відтінком значіння, що вони надають кореневому комплексові» [9, 38]. Описуючи словотворчі афікси української мови, автор іде шляхом від форми до змісту, тобто наводить спочатку сам

формант, а потім пояснює, якого значення він надає деривату і з якими твірними основами сполучається.

Інвентаризація суфіксів у книзі здійснена за частиномовною належністю: Речівникові суфікси [9, 39-57], Прикметникові суфікси [9, 57-63], Часівникові суфікси [9, 63-77], Суфікси прислівків [9, 77].

Серед іменникових суфіксів Є.Тимченко насамперед подає ті, які іноді через різні фонетичні зміни важко вичленувати у морфемній структурі слів із погляду синхронії. Щоб визначити їх у похідних, необхідні спеціальні історичні коментарі. Такими суфіксальними формантами, за спостереженнями лінгвіста, є: *i* (*ь*), який залишив слід, пом'якшуючи попередній приголосний (*зелень, жовть, молодь*), *j* (*жь, жь, а, жо*), які виявляються у пом'якшенні попередніх приголосних (*баня – баня, поле з пол'ю*) або їх чергуванні (*душа з дух'я, пташа*) чи подвоєнні (*бажання, життя* тощо).

Досить широко представлені в українській мові суфікси, за допомогою яких творяться слова зі зменшено-пестливим значенням. До них належать: *-к-а, -к-о, -ок, -ик, -иця, -ець, -це* (*свічка, татко, листок, соколик, травиця, хуторець, деревце*), а також ті, які утворені подвоєнням або потроєнням названих: *-очок* (*ок-ьк*), *-очечок, -очка, -ечок, -ечка, -ечко, -чик, -ичок* (*-ик-ьк*), *-онь-ко, -онь-ка, -ень-ко, -ень-ка, -ич-ень-ка, -ич-ень-ко* (*таночок, шматочечок, стрілочка, бережечок, книжечка, сердечко, братчик, дворичок, світонько, рибонька, кониченько, травиченька*). Є.Тимченко звертає увагу на те, що деякі з цих суфіксів у сучасних словах уже перестали сприйматися мовцями як зменшено-пестливі, напр., лексеми *книжка, свічка, річка, смуток* та інші вже не кваліфікуються як такі, що мають семантику демінутивності. Характер здрибності втратили також «слова, що їх первісна форма вже затерлася», напр., *ранок* (від старослов'янського *рань*), *вінець, кінець, серце, сонце*.

Досить розгалуженою в українській мові, за спостереженнями Є.Тимченка, є система суфіксів, які вживаються для творення назв осіб чоловічої статі від різних основ (з найрізноманітнішими значеннями): *-ай, -ій, -ен-ко, -ик, -ець, -ич, -ак, -ук* (*-юк*), *-ч* (*-ач, -ич*), *-тель, -ан, -ань, -ень, -ин, -ун, -аль, -ар(ь), -ирь* (*глитай, гультяй; мамій, плаксій, пустій; коваленко; молодик; сліпечь; панич, родич; чужак, бідак; татарчук, селюк; бородач, підбрехач; учитель, приятель; молдаван, циган; горлань, окань; блазень, учень; турчин, сербин; сміхотун, вістун; коваль, москаль; кобзарь, господарь, весляр; багатирь*). Форманти і приклади тут подаємо у такій послідовності, у якій вони наведені в аналізованій граматиці. Виписані у праці й суфікси, що використовуються в українській мові для творення фемінітивів. До них належать: *-к, -иця, -иха, -уся, -уня, -еня, -иня, -уха, -аля, -уля, -івна* (*білявка; порадиця, чарівниця; дячиха, шевчиха; бабуся, Настуня; туркенья, княгиня; ласуха, свекруха, прая, шваля; дівуля, сивуля; суддівна, князівна*).

Описані також суфікси, що використовуються для творення іменників назв знарядь, станів, абстрактних, збірних понять тощо, вказано їх сполучуваність із твірними основами і рясно проілюстровано словами-прикладми. Нерідко автор вдається до принагідних стислих коментарів щодо продуктивності формантів, особливостей їх уживання на різних територіях України, щодо надання переваги одному з кількох синонімічних суфіксів тощо. Напр., «рідкими», за його спостереженнями, є *-ирь*, *-тель*, *-аль*, *-аля*; похідні фемінітиви зі суфіксами *-уня* використовуються переважно на Правобережжі.

Серед прикметникових суфіксів у «Граматиці» автор виділяє *i* (*ь*, *ј*), за допомогою яких утворюються відіменникові прикметники, а їх приєднання до твірних основ у сучасних похідних спричиняє чергування приголосних (*чоловічий* від *чоловік-ј-ий*, *княжий*), *-к* (*-ок-*, *-ек-*, *-ик-*) для деривації якісних прикметників (*гіркий*, *далекий*, *глибокий*, *великий*), *-ськ-* для творення відіменникових прикметників зі значенням походження, належності (*козацький*, *батьківський*), *-ів-*, *-ин-* у відіменникових присвійних прикметниках (*ковалів*, *батьків*, *материн*), *-ов-*, *-ев-* у структурі відіменникових відносних (стосункових) ад'єктивів (*буковий*, *вишневий*). Суфікси *-ав-* (*-яв-*), зауважує автор, використовуються для творення відіменникових та віддієслівних похідних з відтінком зневаги (*слинявий*, *миршавий*), а також відприкметникових дериватів зі значенням неповноти вияву ознаки (згідно з термінологією аналізованої «Граматики» – з відтінком меншого ступеня якості) (*білявий*, *синявий*). Семантикою згрубілості характеризуються суфіксальні форманти *-езн-*, *-ен-езн-*, *-ен-н-* (*грубезний*, *стареннезний*, *багатенний*). Інвентаризовані суфікси зі значенням здрібнілості: *-еньк-*, *-есеньк-*, *-ісіньк-*, *-юсіньк-* (*маленький*, *малесенький*, *малісінький*, *малюсінький* і *малюсюсінький*). Суфікси *-ат-*, *-аст-*, *-ист-*, *-ит-* служать для утворення деад'єктивів з відтінком «рясноти, великості» (*крилатий*, *гіллястий*, *стебlistий*, *сердитий*) або з відтінком здрібнілості (*білястий*, *червонастий*). Суфікси *-ув-ат-* (*-ов-ат-*), поєднуючись з іменниковими основами, використовуються для деривації похідних прикметників, що «показують подібність (в якості або формі)» (*горбкуватий*, *стебелькуватий*). Форманти *-яч-*, *-уч-* (*-ущ-*) використовуються у відприкметникових похідних зі значенням згрубілості (*добрячий*, *злючий*, *проклятуций*), у відіменникових зі семантикою належності чи властивості (*дитячий*), а також у віддієслівних «прикметниках якості» (*гнучий*, *прийдучий*, *невмеруций*).

Серед формотворчих прикметникових суфіксів Є.Тимченко наводить *-иш-* (*-ищ-*), *-ш-*, *-ч-*, які служать для творення вищого (другого – за термінологією аналізованої праці) ступеня порівняння. Говорячи про них, автор аналізує також зміни, якими супроводжується їх приєднання до твірної основи.

Розгляд дієслівних суфіксів подається у зв'язку з поділом дієслів на «кляси»: I кляса – пні безсуфіксні, II кляса – пні з суфіксом *-ну-*; III кляса – пні з суфіксами *-і-*, *-а-* (*ять*); IV кляса – пні з суфіксом *-и-*; V кляса – з суфіксом *-а-*; VI кляса – з суфіксом *-ува-* (*-ова-*).

Звертається увага і на похідні дієслова зі здрібнілими суфіксами *-к-*, *-оньк-*, *-очк-*, *-ці-*, *-унечки*, *-усі-*, *-усеньки* (*їстки*, *робитоньки*, *спаточки*, *питуні*, *ходусеньки* та багато інших). Здрібнілими Є.Тимченко вважає і похідні від дієприслівникові (причасникові) форми *сидячки*, *стоячки*, *навлежачки*, *очевидячки* та под. Тут принагідно зауважимо, що суфікси з семантикою демінутивності є досить поширеними в системі всіх повнозначних частин мови. На цю особливість української мови свого часу звернув увагу й інший відомий мовознавець, автор «Граматики української мови для самонавчання в допомогу шкільній науці» Василь Сімович, який зазначав: «Здрібнілих та псливих форм уживає наш народ дуже радо і при кожній нагоді. Не тільки в розмові з дітьми, не тільки тоді, коли хочемо викликати до себе співчуття, ... не тільки тоді, як виявляємо свій смуток чи радощі, не тільки балакає зі собою псливими словами пара закоханих, не тільки стрічають ся вони в віршах, у вязаній мові – але й так, у звичайній бесіді, при всяких нагодах, і то без огляду на те, який зміст розмови» [6, 116].

Прислівникові суфікси представлені такими: *-ми*, *-ма*, *-де*, *-уди*, *-ді* (*вельми*, *крадько-ма*, *он-де*, *здрібнілі он-дечки*, *т-уди*, *то-ді*).

Приступаючи до опису префіксальних формантів української мови, Є.Тимченко зауважує, що «здебільшого префіксами бувають частиці, що тепер уживаються, як прийменники», причому деякі з них, напр., «*ви-*, *роз-*, *уз-* (*вз-*), *пере-*, *при-*, *пре-*, *па-*, *су-* в сучасному стані мови самостійно не вживаються і служать тільки префіксами» [9, 77]. Далі подано їх перелік із зізначенням сполучуваності та семантики. Серед них: *без-* (*безо-*) має значення «небуття брак того, що виражено йменнм» і служить для творення іменників, прикметників, прислівників (*безодня*, *безкрайї*, *безмаль*); префікс *в-* з різними значеннями (*вносити*, *вхід*); *вз-*, *уз-* (*взь-*), що означають «рух здолу вгору (рідко)», «доконання чину», «близькість» (*узлітати*, *узяти*, *узлісся*, *вздвож*); *від-*, *од-*, *віді-*, *оді-* з семантикою віддалення, відрізнення, кінця чи повторення дії, повернення до початкового стану (*відсадити*, *відспівати*, *відмолодити*); *ви-*, що вказує на рух ізсередини, вибір із певної кількості, закінчення дії чи поширення її на весь об'єкт, рух угору (*вийти*, *вималювати*, *вилізти*); *до-*, *ді-*, які означають межу дії в просторі та часі, її кінець (у сполученні з дієслівними основами), стосунок до того, що виражає ймення (*дійти*, *доганяти*, *доречний*, *добір*); *з-*, *зо-*, *зі-*, *с-*, *су-*, *зу-*, які маніфестують «рух з долу вгору» і навпаки, закінченість дії, «злучення, спільність», «спільність, додаток, незначність» (*зійти*, *зустріти*, *злити*, *сусіда*, *сутінь*); *за-* зі значеннями «рух поза

предметом», «творення завди, перешкоди», «поширення чинности на всі предмети», початок та виконання дії (у сполученні з дієслівними основами), а також місце або час, «побільшення якості» (при поєднанні з іменними твірними) (*захватись, загарбати, закуток, застарий, забагато*); *на-* з різними значеннями (*наломити, надивитись, наперсток, наріжний*); *над-*, *наді-* вказують на наближення до чогось, часткову чи надмірну дію або ж виражають таке ж значення, що й співзвучний прийменник (у поєднанні з дієслівними твірними, «те, що вище або ближче до чого» (з іменними основами) (*надбігти, надпити, надписати, надзоряний*); *о-*, *об-*, *обі-* використовуються для репрезентації «чинності, що забирає цілий предмет», «відділення, відгородження», надмірності (при дієсловах), при іменах – «зробити чим, наділити чим», «стосунок до чого» (*описати, обороняти, об'їдатись; одружити, осередок*); *перед-*, *пред-*, *передо-* визначають попередність у часі та в місці (*переддень, передмістя*); *під-*, *піді-* означають напрям дії, наближення, рух угору, «чинність потай або в незначній мірі» (у дієсловах), незначну міру зробленого, близькість у просторі й часі, молодший вік або нижчий стан (у сполученні з іменними основами) (*підкопати, піднести, підпилий, підбрехач, підборіддя*); *пере-* зі значеннями руху через простір, переходу з одного місця чи стану в інший, переваги, надмірності дії або стану (*перебігати, переночувати, перебідувати, пересолити*); *пре-* (*предобрий*); *при-* з семантикою близькості чи наближення у просторі й часі та неповноти (незначності) вияву ознаки (*прибігти, припекти, придолинок, пригіркий*); *по-*, *пі-* репрезентують переривану або обмежену часом чи ступенем дію, поширення дії у просторі, а також служать для творення дієслівних форм доконаного виду (*поболовати, побільшати, побілити*); *роз-*, *розі-* (*розбити, розлюбити, роздоріжжя*), *не-* зі значенням заперечення (*нелюб, незрячий, ненароком, ненавидіти*), *пів-*, *полу-*, *напів-* (*південний, напівзруйнований, півдесята*); *межи-* (*межиріччя*); *проти-* (*протилежний*); *серед-* (*середопістя*).

Є.Тимченко звертає увагу й на те, що в українських словах «може бути й кілька префіксів, і з них кожний вносить свій відтінок в значіння слова, напр., *ви-про-даж, по-роз-позичати, по-до-ходити, у-по-довж*» [9, 87].

При аналізі префіксів автор скрупульозно подає всі їх фонетичні варіанти, демонструючи цим величезні можливості української мови щодо евфонії. Хочемо зауважити, що й інші українські лінгвісти початку ХХ ст. у своїх працях звертали увагу на милозвучність нашої мови та засоби її досягнення. Зокрема, Олекса Синявський, який, як і Євген Тимченко, був активним учасником нормування рідної мови, у «Нормах української літературної мови» зазначав: «Збігу приголосних наша мова не знає і при зустрічі їх ... старанно уникає, групи приголосних же хоч і звичайніші в нашій мові, та все ж супроти інших мов цих груп у ній менше, і деяких вона зовсім не знає та й взагалі не

любить великих груп з трьох, чотирьох приголосних, надто ще й важких до вимови» [5, 22]; «засоби звукового сполучення слів, себто засоби на те, щоб усувати небажане звукосполучення і утворювати бажане, в українській мові надзвичайно різноманітні. З звукового погляду наша мова дуже гнучка і легка до віршування» [5, 23].

На сторінках «Української граматики» Є.Тимченка висвітлено також осново- і словоскладання як способи творення слів. Цьому присвячений окремих параграф «Зложення слів». Зазначаючи, що «зложеними словами зуться такі слова, що утворилися із знаменних частей мови (ймення, часівника, прислівка)» [9, 93], лінгвіст наводить основні моделі творення складних слів: іменник + іменник (*богочоловік, міхоноша*); прикметник + іменник (*живопліт = живь пліт, білозір, довго-носик*); числівник + іменник (*семи-літка*); прикметник + прикметник (*хитро-мудрий (хитрий і мудрий), ясно-червоний*); наказовий спосіб + іменник (*гори-цвіт, перекоти-поле*).

Звертає увагу автор і на творення слів шляхом злиття в одне цілого словосполучення чи речення: *не-знати-що, приший-кобилі-хвіст, Не-туди-хата* (прізвище) та ін.

Коротко про систему мовознавчих термінів у галузі словотвору, що використані в аналізованій праці. Більшість термінів для позначення основних словотвірних понять збігаються з усталеними сьогодні. До таких належать: *морфема, корінь, префікс, суфікс* (на відміну від граматик інших авторів, напр., С.Смаль-Стоцький і Ф.Гартнер, у яких ужито власне українські лексеми з прозорою внутрішньою формою *приросток, приставка* на позначення префікса чи *наросток* на позначення суфікса): **Пень** слова часом теж можна розкласти на сустави, що зуться **морфемами**, чи морфольогічними одиницями: **корінь, суфікс і префікс** [9, 9]. Сучасному *основа*, як засвідчує вже наведене речення-приклад, відповідає лексема *пень*. Деякі з названих слів стали твірними базами для інших: *безпрефіксний, префіксований, спрефіксований, безсуфіксний, префіксуватися* (утворюватися за допомогою префікса). Напр., **Безпрефіксні** часівники мають три, дві або одну видову форму [9, 65]; Часівники **префіксовані** мають або дві форми – *доконану і недоконану* протяжну (*тривалу*), або одну (*доконану*) [9, 67]; **Безсуфіксні** жіночі з кінцівкою –а **спрефіксовані** мають наголос на другому складі (*на корені*) [9, 91]; **Префіксуючись** протяжні (*тривалі*) часівники IV кляси стають доконаними (*похвалити, зробити, видоїти і т.д.*) [9, 72]. Є.Тимченко поділяє слова на первісні й похідні: *Слова, що складаються з самого кореня або з кореня й кінцівки, зуться первісними, а що мають до того ще префікси й суфікси – похідними* [9, 9-10]. Складні слова іменуються в «Українській граматиці» *зложеними* (приклад речення див. вище). Таким чином, хоча Є.Тимченка вважають типовим представником архаїзаторсько-етнографічної школи, що

орієнтувалася на самобутність розвитку мови в душі відповідно пересіяних діалектних записів, у галузі термінології він синтезував власне українську традицію термінотворення із запозиченою. Сам же автор так висловився щодо використання ним лінгвістичних термінів у своїй праці: «Дотично граматичної номенклатури маю завважити, що в деяких термінах я відступив від загально вживаних в галицьких школах, замінивши їх, на мою думку, відповіднішими; зрештою граматичній номенклатурі я не надаю великої ваги і ладен не вживати надалі ново витворених термінів, коли компетентна критика не признає їх і не подасть щось кращого» [9, VI].

Хочемо акцентувати ще на одній, на наш погляд, позитивній стороні «Української граматики». Інвентаризуючи словотворчі форманти, Є.Тимченко додає вичерпні коментарі щодо нормативного наголошування похідних слів.

Незважаючи на те, що у книзі можна натрапити на певні суперечності чи неточності (сам автор декларує про недоліки свого дітища, зазначаючи, що «Маючи на увазі практичні цілі, я, по змозі, унікав історичного вияснення граматичних появ і де-не-де навіть мусів поступитись певною строгістю наукового викладу (напр., в групуванні і поділі суфіксів). Брак історичного елементу і теж діалектологічного є одною з більших хиб цієї книжки» [9, VI], «Українська граMATика» Є.Тимченка стала помітним явищем в історії української лінгвістики й відіграла важливу роль у нормуванні нашої мови. Позитивним є й те, що мовознавець на початку ХХ ст. зробив спробу поєднати дві традиції української мови – східну і західну. Це засвідчено в передмові до граматики: «Укладаючи цю книжку, я мав на меті заспокоїти першу практичну потребу в такого рода вчєбнику і подати в певні системі *найголовніші* властивості українського *літературного* язика, що, як знати, хоч і постав на ґрунті середньо-придніпряньських говірок, але розвивав ся останніми часами переважно в Галичині і там набув певних прикмет місцевої мови, так що ми вже не можемо вважати його за виключно придніпряньський, справедливіше назвати його загально українським, певним компромісом двох відтінків нашої письменної мови, української і галицької; через те, власне, я не вважав за можливу річ обминати галицькі властивості і письменну традицію в ті мірі принаймні, в які вони одбили ся в нашому сучасному літературному язиці» [9, V].

Таким чином, в аналізованій роботі репрезентована рання традиція аналізу словотвірної системи української мови. І хоча з погляду сучасного, коли на перший план у мовознавчих дослідженнях виступають проблеми, пов'язані зі семантикою, функціонуванням і творенням похідних у живому мовленні, з роллю словотвору в організації тексту, такі описи словотвірної системи нашої мови, які подані зокрема і в «Українській граматиці» Є.Тимченка, видаються примітивними, однак саме вони були першими кроками на шляху становлення

дериватології, саме ці спроби систематизування словотворчих засобів, з'ясування їх семантики та аналізу сполучуваності зі твірними основами заклали підвалини для виділення її в окрему галузь лінгвістичних знань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грещук В.В. Словотвір у сучасній науковій парадигмі / В.В.Грещук // Грещук В. Студії з українського мовознавства: Вибрані праці / Упор. Р.Бачкур. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2009. – С. 19-28.
2. Лесюк М.П. Словотвір в інтерпретації Василя Сімовича / Микола Лесюк // Актуальні проблеми українського словотвору / За ред. В.Грещука. – Івано-Франківськ : Плай, 2002. – С. 140-151.
3. Пена Л.І. Питання словотвору у «Граматичі української (руської) мови» С.Смаль-Стоцького і Ф.Гартнера / Любов Пена // Лінгвістичні студії: зб. наук. праць / Донецький нац. ун-т. Наук. ред. А.П.Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2011. – Вип. 23. – С. 67-71.
4. Пена Л.І. Словотвір у «Нормах української літературної мови» Олекси Синявського / Л.І.Пена // Прикарпатський вісник НТШ. Слово. – 2010. – № 2 (10). – Івано-Франківськ, 2010. – С. 88-96.
5. Синявський О. Норми української літературної мови / Олекса Синявський. – Львів : Укр. видавництво, 1941. – 360 с.
6. Сімович В. Граматика української мови для самонавчання в допомогу шкільній науці / Друге видання з одмінами і додатками / Василь Сімович. – Київ-Ляйпціг, 1921.
7. Словотвір сучасної української літературної мови / Гнатюк Г.М., Городенська К.Г., Грищенко А.П. та ін. – К. : Наукова думка, 1979. – 408 с.
8. Смаль-Стоцький С. Граматика української (руської) мови. Четверте видання / Степан Смаль-Стоцький, Федір Гартнер. – Львів, 1928. – 209 с.
9. Тимченко Є. Українська граматика. Часть 1. / Є.Тимченко. – К. : Друкарня Т-ва Н.А.Гирич, 1907. – 180 с.

В статье проанализирован подраздел «Словообразование» из «Украинской грамматики» Евгена Тымченка; обращено также внимание на лингвистическую терминологию, использованную автором для описания словообразовательной подсистемы украинского языка.

Ключевые слова: словообразование, Евген Тымченко, «Украинская грамматика», лингвистическая терминология.

In this article it is analysed the chapter “Word-building” from “Ukrainian Grammar” by Yevgen Tymchenko; the attention is paid also to linguistic terminology, used by the author in the description of word-building subsystem of the Ukrainian language.

Key words: wordbuilding, Yevgen Tymchenko, “Ukrainian Grammar”, linguistic terminology.

Пена Л.І. Словотвір в «Українській граматиці» Євгена Тимченка // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови: Збірник наукових праць / Відп. редактор М.Я.Плющ. – К. : НПУ імені М.П.Драгоманова, 2011. – Випуск 7. – С. 62-67.